

І. Я. Зима,
к. мед. наук, Головний лікар комунального закладу
"Рівненська обласна клінічна лікарня", м. Рівне

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.4.165

НАУКОВІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАЦІЙ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ

I. Zyma,
PhD in Medical science Chief Physician of the Municipal Institution
"Rivne Regional Clinical Hospital", Rivne

SCIENTIFIC BASIS FOR DETERMINING THE ACTIVITIES OF CORPORATIONS AS A SOCIAL INSTITUTION

Автор ґрунтується на положенні, що система охорони здоров'я в Україні знаходиться в стадії трансформації. Як багато років тому, однією з ключових ланок, яка забезпечує охорону здоров'я в контексті відтворення робочої сили, реалізації соціальних програм не тільки для працівників, але й для членів їх сімей, несе відповідальність за соціальний розвиток громади, регіону, місцевого населення є корпорації та великі підприємства. Такі підприємства також входять до складу корпорацій. Сучасні корпорації працюють у ринкових умовах, їх діяльність спрямована суто на отримання прибутку. Імплементация світового досвіду корпоративної діяльності і створення нового соціального середовища робить корпорації активними учасниками програм корпоративної соціальної відповідальності, спонукає їх до діяльності на основі сумлінної ділової практики та створює середовище сталого розвитку. Практично всі соціальні ініціативи корпорацій містять у собі програми медичного забезпечення.

Спираючись на дослідження авторів автор визначає: сучасні корпорації повною мірою виконують функції соціальних інститутів; визначаючи недоліки в механізмі державного регулювання ринкової поведінки корпорацій як інституційних утворень автор особливу увагу відводить недосконалому регулюванню соціальних процесів у сучасній економічній системі; в нашій країні склалися всі необхідні умови в великих корпораціях з великими обсягами концентрації капіталу для запровадження принципів та заходів соціальної відповідальності та реалізації програм, що пов'язані із заходами щодо охорони здоров'я; одним з дієвих механізмів запровадження програм медичного спрямування в корпораціях є реалізація механізмів сумлінної ділової практики. Сумлінна ділова практика є одним з механізмів запровадження більш повної соціальної політики — політики корпоративної соціальної відповідальності; найбільш значними формами співпраці корпорацій та працівників у сфері сумлінної ділової практики є надання соціальних пакетів корпораціями. Такі пакети завжди містять у собі опції, що пов'язані із охороною здоров'я.

In the article authors are based on the position that the health care system in Ukraine is in the stage of transformation. As many years ago, one of the key components that provides health care in the context of the reproduction of the labor force, the implementation of social programs not only for workers but also for members of their families, is responsible for the social development of the community, the region, the local population are corporations and large enterprises. Such enterprises are also part of corporations. Modern corporations operate in market conditions, their activities are aimed solely at profit making. Implementation of global experience in corporate activities and the creation of a new social environment makes corporations an active participant in corporate social responsibility programs, encourages them to operate on the basis of conscientious business

practices and create a sustainable development environment. Virtually all social initiatives of corporations include programs of medical support.

Drawing on the authors' research, the authors identify: modern corporations fully serve the functions of social institutions; defining the shortcomings in the mechanism of state regulation of market behavior of corporations as institutional formations, the authors devote special attention to imperfect regulation of social processes in the modern economic system; in our country there are all necessary conditions in large corporations with large volumes of concentration of capital for the introduction of principles and measures of social responsibility and the implementation of programs related to health care; one of the effective mechanisms for the introduction of medical programs in corporations is the implementation of mechanisms of honest business practice. Sophisticated business practices are one of the mechanisms for introducing a more comprehensive social policy — corporate social responsibility policies; The most significant forms of cooperation between corporations and employees in the field of honest business practice is the provision of social packages by corporations. Such packages always include health-related options.

Ключові слова: діяльність, корпорації, соціальні, інститути, сфера, охорона, здоров'я, відповідальність, сумлінна, практики.

Key words: activity, corporations, social, institutes, sphere, protection, health, responsibility, conscientious, practice.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Система охорони здоров'я в Україні знаходиться в стадії трансформації, але й як багато років тому, однією з ключових ланок, яка забезпечує охорону здоров'я в контексті відтворення робочої сили, реалізації соціальних програм не тільки для працівників, але й для членів їх сімей, несе відповідальність за соціальний розвиток громади, регіону, місцевого населення є корпорації та великі підприємства, що входять до складу корпорацій. Сучасні корпорації працюють у ринкових умовах, їх діяльність спрямовано суто на отримання прибутку, однак імплементація світового досвіду корпоративної діяльності і створення нового соціального середовища робить корпорації активними учасниками програм корпоративної соціальної відповідальності, спонукає їх до діяльності на основі сумлінної ділової практики та створює середовище сталого розвитку. Практично всі соціальні ініціативи корпорацій містять у собі програми медичного забезпечення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження впровадження та розвитку програмам корпоративної соціальної відповідальності та сумлінної ділової практики приділяло увагу значна кількість вітчизняних науковців. До таких науковців слід віднести Безтелесну Л.І., Гессена А.Є., Жиглей І.В., Мальчик М.В., Сазонця І.Л., Саричева В.І., Тадееву Н.В., Ястремську О.М., однак безпосередньо складову соціальних програм, що спрямована на підтримку, відновлення, поліпшення здоров'я працівників та членів їх сімей вітчизняні вчені не розглядали. Питання вдосконалення діяльності корпорацій як соціальних інститутів із врахуванням заходів охорони здоров'я працівників потребує подальших досліджень.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є аналіз діяльності корпорацій як соціальних інститутів та аналіз можливостей діяльності корпорацій в сфері охорони здоров'я. Такий аналіз

проводиться з точки зору програм корпоративної соціальної відповідальності та сумлінної ділової практики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Переходячи до аналізу впливу корпорацій на систему управління охороною здоров'я слід зазначити, що в своїй більшості великі корпорації як національні, так і міжнародні такою значною мірою впливають на соціальні процеси, що їх можна розглядати як окремий вид інститутів. У своїй монографії "Концептуалізація діяльності корпорацій в інформаційно-інституційному середовищі" Валиулліна З.В. розглядає корпорації як новітню форму сучасних інститутів, які мають значний вплив як на економічні, так і на соціальні процеси. Цю думку автор доводить у монографії шляхом обґрунтування таких наукових положень: сутність концепцій інституалізації та її сучасні інтерпретації, періодизація онтологічних підходів до діяльності корпорацій в зовнішньому середовищі, виявлення ознак інституалізації в діяльності корпорацій, що визначають їх як інституційні утворення. Автор визначає такі інституційні ознаки сучасних корпорацій:

- формування та розподіл виробничих ресурсів;
- створення додаткових конкурентних переваг;
- взаємодія з національними економіками;
- формування глобального транснаціонального середовища [1].

У контексті глобального впливу на стійкий розвиток економіки визначає корпорації як сучасний різновид інститутів А.Ю. Гладченко. В монографії "Інституційне забезпечення діяльності корпорацій у процесі формування глобальної рівноваги" науковець визначає такі впливи корпорацій на соціальний та економічний розвиток як інститутів: систематизація сучасних інститутів антициклічної політики містить в собі корпоративні утворення, розглядаються корпоративні та інституційні моделі глобальної економічної рівноваги, аналізується управління економічною рівновагою на основі корпоративної соціальної відповідальності, досліджується управління економічною рівновагою на засадах співпраці

з міжнародними фінансово-економічними інституціями, визначено пріоритети діяльності міжнародних інститутів в Україні з метою формування економічної рівноваги.

Визначаючи недоліки в механізмі державного регулювання ринкової поведінки корпорацій як інституційних утворень автор особливу увагу відводить недосконалому регулюванню соціальних процесів в сучасній економічній системі. В монографії визначено види недоліків в таких сферах:

- державне управління в сфері фінансової політики (високий рівень відсоткових ставок за кредити. Невідповідність розмірів необоротних активів до розміру власного капіталу);

- регуляторна політика (незабезпечення прозорості, високий рівень тіньового сектору, відсутність стимулів до прибутковості діяльності);

- державне управління в сфері цінних паперів;

- державне управління в інвестиційній сфері (незначні обсяги іноземного інвестування, відсутність державних гарантій приватним капіталовкладенням);

- державне управління в сфері соціальної діяльності (відсутність оформлення на законодавчому рівні стандартів КСВ та соціальних інвестицій, а також звітності);

- державне управління в сфері конкуренції [2].

У монографії "Організаційно-економічні засади лібералізації інноваційного підприємництва" автори Л.Г. Сіпайло та Н.А. Сіпайло визначають інституційний механізм інноваційного розвитку країни, який пов'язаний, на їх думку з діяльністю підприємницьких структур. Зокрема до об'єктів інституційного розвитку автори відносять формальні та неформальні інститути, а до суб'єктів інституційного механізму — органи державної влади, суб'єкти господарювання та неурядові організації. Також автори наводять економічний та соціальний результат діяльності суб'єктів господарювання як соціальних інститутів.

Цікавими здобутками авторів в питанні впливу господарюючих суб'єктів на економічну діяльність є їх дослідження напрямів діяльності неурядових організацій економічної сфери на формування господарчої системи України, формування громадянського суспільства та розвиток соціальної захищеності працівників. До таких напрямів автори відносять такі:

- захист інтересів і прав суб'єктів господарювання, які є учасниками неурядових організацій (Українській союз промисловців та підприємців, Асоціація готельних об'єднань та готелів міст України);

- сприяння зміцненню економічних позицій та підвищенню конкурентних переваг суб'єктів підприємництва;

- організація контролю з боку громадян України за дотриманням антимонопольного законодавства і правил сумлінної конкуренції;

- стимулювання підприємництва серед населення за рахунок підвищення обізнаності та професіоналізму і ділової кваліфікації підприємців, шляхом створення центрів і шкіл бізнесу, комерції, менеджменту, а також проведення конференцій, семінарів і організацій ділових зустрічей [3].

Значний внесок у сприйняття науковою спільнотою корпорацій як інститутів вклав проф. Сазонець І.Л., який

зазначив, що найбільш адекватно реалізуємою інституційною теорією, яка відповідає повною мірою природі корпорацій як інститутів, є концепції одного з самих відомих представників традиційного інституціоналізму Джона Коммонса, який зазначав, що природа інститутів пов'язана насамперед з колективними діями. Сучасні корпорації є синтезом різних колективних форм власності, які хоча і базуються на приватному капіталі, приватних внесках, але за сутністю системи менеджменту, виробничих процесів, корпоративного управління є колективними організаціями.

На думку Сазонця І.Л. найбільш важливими положеннями теорії Дж. Коммонса є такі, в яких він відзначав, що оскільки економічні блага обмежені, їх набуття регулюються колективними діями. Колективні дії створюють права та обов'язки з відносин власності та свобод, без яких в суспільстві панувала анархія. Інституціональна економіка надає колективним діям власне місто у вирішенні конфліктів [4].

Саленко А.С. у статті "Постіндустріальний перехід та еволюція корпоративного високотехнологічного підприємництва" досліджує розвиток підприємницьких структур у розрізі еволюції від інституційно неформованих суб'єктів до розвинутих структур постіндустріального типу, які, на його думку, самі становляться інститутами впливають на соціальний розвиток людства. В процесі дослідження Саленко А.С. приходить до наступних висновків:

розвиток підприємницького сектору України базується на досить розгалуженій нормативно-правовій основі, співпраці з міжнародними організаціями, головне завдання яких є стимулювання цього сектору економіки, активної діяльності органів державного управління цією сферою та урахуванні новітніх тенденцій міжнародного співробітництва;

корпоративне підприємництво є самостійним видом підприємництва, який сформувався в індустріальній суспільно-економічній системі і еволюціонував у окрему форму високотехнологічного підприємництва у постіндустріальних країнах та країнах постіндустріального переходу;

постіндустріальний перехід та економічна система країн — анклавів постіндустріального суспільства надає можливість розвиватися і дрібним підприємцям;

основною ознакою високотехнологічного підприємництва є наявність потужних національних інноваційних корпоративних структур [5].

Дослідження Саленка А.С. доводять, що в нашій країні склалися всі необхідні умови в великих корпораціях з великими обсягами концентрації капіталу для запровадження принципів та заходів соціальної відповідальності та реалізації програм, що пов'язані із заходами щодо охорони здоров'я.

Більш концентрований вигляд має ця теза в монографії "Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад". У цій колективній монографії Тихончук Л.Х. досліджує інституційну динаміку імперативів державного управління та його суспільно-економічні детермінанти. В процесі систематизації складових механізму державного управління та визначення корпорацій в якості каталізаторів інтеграційних процесів в країні та в регіонах Л.Х. Тихончук серед факторів, що

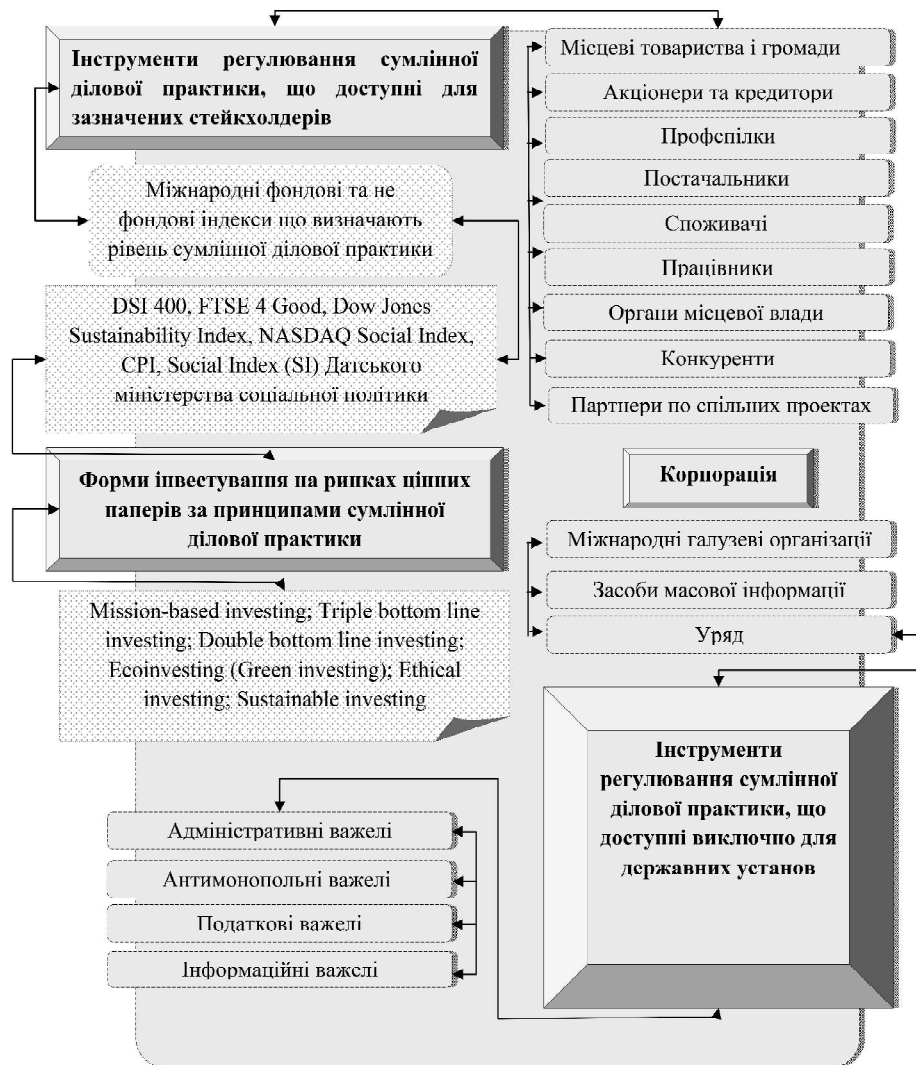

Рис. 1. Корпорації-інститути в системі сумлінної ділової практики

стимулюють інституційні процеси становлення державного управління виокремлює формування умов розширеного відтворення виробництва робочої сили (розвиток системи охорони здоров'я, освіти, перепідготовки кадрів). Ця проблема повинна вирішуватись не тільки державою, але й корпораціями [6].

Одним з дієвих механізмів запровадження програм медичного спрямування в корпораціях є реалізація механізмів сумлінної ділової практики. Сумлінна ділова практика є одним з механізмів запровадження більш повної соціальної політики — політики корпоративної соціальної відповідальності. Сумлінна ділова практика має багато аспектів, але один з них — сумлінне ставлення до працівників підприємства, їх соціальних потреб та потреб у підтримці здорового способу життя. В цілому схема реалізації сумлінної ділової практики за підходами Тадеєвої Н.В. [7] подана на рисунку 1.

До сфери прояву сумлінної ділової практики між роботодавцями та працівниками, яка стосується питань охорони здоров'я сучасні науковці відносять такі:

— оплата праці: забезпечення гідної заробітної плати, програми підвищення заробітної плати, відсутність затримки у виплатах заробітної плати, допомога у критичних ситуаціях (у випадку складного захворювання, звільнення, у результаті скорочення штатів і т. д.);

— розвиток персоналу: навчальні програми і програми підготовки та підвищення кваліфікації персоналу; можливості перекваліфікації; сприяння в подальшому працевлаштуванні;

— мотивація персоналу: додаткове медичне страхування; соціальні пільги; нематеріальні програми винагород і т. д.;

— належні умови праці (безпека та охорона праці, інфраструктура місця праці і т. д.);

— гідне ставлення до працівників (повага до особистості, відсутність расової, релігійної, політичної чи гендерної дискримінації при прийманні на роботу) [8, с. 249].

У цьому контексті необхідно визначити, що найбільш значимими формами співпраці корпорацій та працівників у сфері сумлінної ділової практики є надання соціальних пакетів корпораціями. За визначенням фармацевтичної енциклопедії соціальний пакет — фінансування соціального розвитку персоналу підприємства. Соціальний пакет передбачає закладення у бюджет корпорації коштів на: придбання та оплату санаторних путівок для персоналу; організацію відпочинку працівників; безкоштовне харчування або талони на придбання комплексних обідів (обмеженої вартості); оплату лікування; часткову або повну сплату страхових внесків

на різні види страхування; надання безвідсоткових кредитів на придбання побутової техніки, автомобіля, оплату комунальних послуг; участі у тренінгах та семінарах; надання у безоплатне користування автомобіля, який належить підприємству; безкоштовний мобільний зв'язок тощо [9].

ВИСНОВКИ

Спираючись на дослідження авторів ми можемо визначити таке:

- сучасні корпорації повною мірою виконують функції соціальних інститутів;
- визначаючи недоліки в механізмі державного регулювання ринкової поведінки корпорацій як інституційних утворень автори особливу увагу відводять недосконалому регулюванню соціальних процесів у сучасній економічній системі;
- нашій країні склалися всі необхідні умови в великих корпораціях з великими обсягами концентрації капіталу для запровадження принципів та заходів соціальної відповідальності та реалізації програм, що пов'язані із заходами щодо охорони здоров'я;
- одним з дієвих механізмів запровадження програм медичного спрямування в корпораціях є реалізація механізмів сумлінної ділової практики. Сумлінна ділова практика є одним з механізмів запровадження більш повної соціальної політики — політики корпоративної соціальної відповідальності;
- найбільш значними формами співпраці корпорацій та працівників в сфері сумлінної ділової практики є надання соціальних пакетів корпораціями. Такі пакети завжди містять у собі опції, що пов'язані із охороною здоров'я.

Література:

1. Валиулліна З.В. Концептуалізація діяльності корпорацій в інформаційно-інституційному середовищі / З.В. Валиулліна. — Рівне: Волин. обереги, 2018. — 232 с.
2. Гладченко А.Ю. Інституційне забезпечення діяльності корпорацій в процесі формування глобальної рівноваги / А.Ю. Гладченко. — Рівне: Волин. обереги, 2018. — 244 с.
3. Сипайло Л.Г., Сипайло Н.А. Організаційно-економічні засади лібералізації інноваційного підприємництва: монографія. — Рівне: НУВГП, 2018. — 126 с.
4. Сазонцев І.Л., Зима І.Я. Соціальні інститути в трансформації державної системи управління охороною здоров'я / І.Л. Сазонцев, І.Я. Зима. — Рівне: Волин. обереги, 2018. — 168 с.
5. Саленко А.С. Постіндустріальний перехід та еволюція корпоративного високотехнологічного підприємництва / І.Л. Сазонцев, А.С. Саленко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористува. Серія: Економіка. — 2018. — № 2. — С. 162—166.
6. Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад [Текст]: Колективна монографія [Сазонцев І.Л., Алейникова О.В. та ін.]: За наук. ред. д-ра екон. н., проф. Сазонця І.Л. — Рівне: Волин. обереги, 2017. — 216 с.

7. Тадеєва Н.В. Сумлінна ділова практика корпорацій в системі соціального партнерства [Текст]: дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Тадеєва Н.В.; Національний університет водного господарства та природокористування. — Рівне,; автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.04 / Тадеєва Н.В. — Рівне, 2017. — 189 с.

8. Колосок А.М. Інституційне забезпечення соціального партнерства / А.М. Колосок // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал / Національна академія управління. — Київ, 2009. — № 10 (100). — С. 74—79.

9. Фармацевтична енциклопедія. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/589/socialnij-paket>

References:

1. Valiullina, Z.V. (2018), Kontseptualizatsiia diial'nosti korporatsij v informatsijno-instytutsijnomu seredovyschi [Conceptualization of corporations activity in the informational-institutional environment], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.
2. Hladchenko, A.Yu. (2018), Instytutsijne zabezpechennia diial'nosti korporatsij v protsesi formuvannia hlobal'noi rivnovahy [Institutional support of corporations in the process of forming a global equilibrium], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.
3. Sypajlo, L.H. and Sypajlo, N.A. (2018), Orhanizatsijno-ekonomichni zasady liberalizatsii innovatsijnoho pidpriemnytstva [Organizational and economic principles of liberalization of innovative entrepreneurship], NUVHP, Rivne, Ukraine.
4. Sazonets', I.L. and Zyma, I.Ya. (2018), Sotsial'ni instytuty v transformatsii derzhavnoi systemy upravlinnia okhoronoiu zdorov'ia [Social Institutions in the Transformation of the Public Health Management System], Volyn. Oberehy, Rivne, Ukraine.
5. Salenko, A.S. (2018), "Post-industrial transition and the evolution of corporate high-tech entrepreneurship", Visnyk Natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuva. Seriia: Ekonomika, vol. 2, pp. 162—166.
6. Sazonets', I.L. and Alejnykova, O.V. (2017), Naukovi osnovy ta implementatsiia svitovykh praktyk mistsevoho samovriaduvannia ta ob'iednannia terytorial'nykh hromad [Scientific fundamentals and implementation of world practices of local self-government and association of territorial communities], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.
7. Tadeieva, N.V. (2017), "Successful business practice of corporations in the system of social partnership", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Natsional'nyj universytet vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia, Rivne, Ukraine.
8. Kolosok, A.M. (2009), "Institutional provision of social partnership", Aktual'ni problemy ekonomiky: naukovyj ekonomichnyj zhurnal, vol. 10 (100), pp. 74—79.
9. Pharmaceutical Encyclopedia (2019), "Social benefits", available at: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/589/socialnij-paket> (Accessed 30 Jan 2019).

Стаття надійшла до редакції 05.02.2019 р.